

§ 170. Загальна характеристика Кримінального кодексу України

Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 5 квітня 2001 р., має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам.

Кодекс складається із Загальної та Особливої частин. До Загальної частини включено норми загального значення, які визначають підстави кримінальної відповідальності, умови та особливості її застосування, поняття злочину та обставин, що виключають злочинність діяння, встановлюють види покарань, особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх тощо. В Особливій частині визначаються види злочинів і кримінальна відповідальність за конкретні злочини. Загальна та Особлива частини тісно пов'язані й взаємообумовлені.

Дія норм Кримінального кодексу обмежується певним простором, колом осіб і часом. Кримінальний кодекс поширює свою дію в межах державного кордону України. До осіб, що підлягають відповідальності за Кодексом, належать усі, хто вчинив злочин на території України, крім дипломатичних представників інших держав та громадян, які за законами України і міжнародними договорами не підсудні у кримінальних справах судам України.

Громадяни України, які вчинили злочин за її межами, підлягають відповідальності за українським законодавством, якщо вони притягнуті до кримінальної відповідальності або віддані до суду на території України.

Громадяни України, що постійно проживають в Україні, які вчинили злочин за межами України, не можуть бути видані іноземній державі.

Норми Кримінального кодексу діють у часі за такими правилами. Злочинність і караність діяння визначаються законом про кримінальну відповідальність, який діяв на час вчинення цього діяння. Закон, який скасовує злочинність діяння або пом'якшує

кримінальну відповідальність, має зворотну дію у часі, тобто поширюється на осіб, що вчинили відповідне діяння до набрання таким законом чинності, у тому числі на осіб, які відбувають покарання. Закон, який встановлює злочинність діяння або посилює кримінальну відповідальність, зворотної сили не має.

Ніхто не може бути притягнений до кримінальної відповідальності за той самий злочин більше одного разу.

§ 171. Поняття та ознаки злочину. Класифікація злочинів

Злочином визнається передбачене Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину.

Кримінальне законодавство злочином визнає лише конкретну поведінку, вчинок людини у формі суспільно небезпечного діяння або бездіяльності. Думки, переконання, записки для особистого користування, скільки б вони не засуджувалися мораллю, не є злочином, оскільки вони не є діянням, вчинком.

Не є злочином дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого Кримінальним кодексом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не загрожує і не могла зашкодити істотної шкоди громадянину чи організації, територіальній громаді, суспільству або державі.

З поняття злочину випливають такі його ознаки:

передбаченість Кримінальним кодексом. Злочином може бути визнано лише те діяння, яке прямо передбачено Кримінальним кодексом;

суспільна небезпечність. Наявність суспільної небезпеки — головна ознака злочину;

винність — означає, що злочином визнається лише діяння, вчинене умисно або з необережності;

наявність суб'єкта злочину.

Виною називається внутрішнє психічне ставлення особи до вчиненого передбаченого Кримінальним кодексом діяння, та його наслідків, що наступили або можуть наступити.

Вина може виявлятися у формі умислу або необережності.

Умисел поділяється на прямий і непрямий. Умисел визнається прямим, якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння, передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала їх настання.

Непрямим визнається умисел, якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння, передбачала його суспільно небезпечні наслідки і хоча не бажала, але свідомо припускала настання цих наслідків.

Необережність поділяється на злочинну самонадіяність і злочинну недбалість. Злочинною самонадіяністю визнається така поведінка особи, коли вона передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння, але легковажно розраховувала на їх відвернення. Злочинною недбалістю визнається така поведінка особи, коли вона не передбачала можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння, хоча повинна була і могла їх передбачити.

Суб'єктом злочину може бути лише фізична особа (людина). Юридичні особи (організації) за заподіяну шкоду кримінальної відповідальності не несуть. Кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилося 16 років. Особи, що вчинили злочин у віці від 14 до 16 років, підлягають кримінальній відповідальності лише за деякі найбільш небезпечні діяння.

Суб'єктом злочину вважається лише осудна особа, тоб-то така, яка під час учинення діяння, передбаченого Кри-мінальним кодексом, могла усвідомлювати свої дії і ке-рувати ними.

Залежно від ступеня тяжкості злочини за Криміналь-ним кодексом поділяються наступним чином:

злочини невеликої тяжкості, за які законом пе-редбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк не більше двох років або інше, більш м'яке покарання;

злочини середньої тяжкості, за які законом пе-редбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк не більше п'яти років;

тяжкі злочини, за які законом передбачено по-карання у вигляді позбавлення волі на строк не більше 10 років;

особливо тяжкі злочини. Ними визнаються зло-чини, за які законом передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк понад 10 років або довічного позбавлення волі.

§ 172. Стадії вчинення злочину. Добровільна відмова від доведення злочину до кінця

Кримінальне законодавство визначає три стадії вчи-нення злочину:

готування до злочину — це пошук, пристосуван-ня засобів чи знарядь, підшукування співучас-ників або змова на вчинення злочину, усунення перешкод, а також інше умисне створення умов для вчинення злочину;

замах на злочин — це навмисна дія, безпосе-редньо спрямована на вчинення злочину,

якщо при цьому злочин не було доведено до кінця з причин, що не залежали від волі злочинця;

закінчений злочин — це діяння, яке містить всі ознаки складу злочину.

За готування до злочину та замах на нього відповідальність настає за статтею Кримінального кодексу, що передбачає кримінальну відповідальність за конкретний злочин.

Особа, яка добровільно відмовилася від готування до злочину або замаху на злочин, усвідомлюючи можливість доведення злочину до кінця, звільняється від кримінальної відповідальності при умові, що фактично вчинене нею діяння не містить склад іншого злочину. Але коли злочинна діяльність вдалося перервати на етапі готування до злочину чи замаху на злочин попри волю злочинця, то він не звільняється від покарання.

§ 173. Співучасть у вчиненні злочину

Злочин може бути вчинений однією особою чи за спільною участю двох або більше осіб — співучасників. За загальним правилом, учинення злочину кількома особами становить більшу суспільну небезпеку, ніж учинення злочину однією особою. Співучастью вважається умисна спільна участь двох або більше осіб у вчиненні умисного злочину.

До співучасників злочину, залежно від характеру діяльності особи та ступеня її участі в злочині, належать разом із виконавцями організатори, підбурювачі і пособники.

Виконавець — це особа, яка безпосередньо вчинила злочин особисто чи шляхом використання інших осіб, що не підлягають кримінальній відповідальності.

Організатор — це особа, яка організувала вчинення злочину або керувала його підготовкою чи вчиненням, або особа, яка утворила організовану групу чи злочинну організацію, фінансувала чи приховувала злочинну діяльність.

Підбурювач — це особа, яка схилила інших співучасників до вчинення злочину.

Пособник — це особа, яка сприяла вчиненню злочину порадами і вказівками, підкупом чи погрозами, наданням певних засобів чи усуненням перешкод, а також особа, яка заздалегідь обіцяла сховати злочинця, сліди злочину або предмети, добуті злочинним шляхом.

Співучасть у вчиненні злочину характерна для організованої злочинності й корупції. Не є співучастю не обіцяне заздалегідь переховування злочинців чи слідів злочину.

У разі призначення покарання кожному із співучасників суд враховує ступінь і характер його участі у вчиненні злочину.

§ 174. Мета і види кримінального покарання. Обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність

Метою покарання за кримінальним законодавством є виправлення і перевиховання засуджених, запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами.

Покарання як особливий засіб державного примусу характеризується такими ознаками:

призначається лише за вчинення злочину;

застосовується лише на підставі закону;

призначається лише судом;

передбачає позбавлення та обмеження прав і свобод;

за своєю сутністю є карою, яка полягає в обмеженні прав і свобод засудженого.

Покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Кримінальний кодекс передбачає такі види покарань:

штраф — грошове стягнення, що накладається судом у розмірах залежно від тяжкості вчиненого злочину та з урахуванням майнового стану винного;

позбавлення військового, спеціального звання, ран-гу, чину або кваліфікаційного класу;

позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від двох до п'яти років;

громадські роботи, які полягають у виконанні засудженим у вільний від роботи час суспільно корисних робіт;

виправні роботи строком від шести місяців до двох років за місцем роботи засудженого і з відрахуванням у доход держави від 10 до 20 відсотків суми заробітку;

службові обмеження для військовослужбовців строком до двох років (із суми грошового забезпечення засудженого відраховується в доход держави від 10 до 20 відсотків;

засуджений не може бути протягом цього строку підвищений у посаді та у військовому званні);

конфіскація майна за особливо тяжкі, а також за корисливі злочини;

арешт — тримання засудженого в умовах ізоляції строком від одного до шести місяців;

обмеження волі — тримання засудженого в кримінально-виконавчих установах відкритого типу без ізоляції від суспільства в умовах здійснення за ним нагляду з обов'язковим залученням до праці строком від одного до п'яти років;

тримання військовослужбовців у дисциплінарному батальйоні строком від шести місяців до двох років;

позбавлення волі на певний строк, що полягає в ізоляції засудженого та поміщенні його в кримінально-виконавчі установи строком від одного до 15 років;

довічне позбавлення волі. Цей вид покарання встановлюється за вчинення особливо тяжких злочинів і застосовується лише у випадках, коли суд не вважає за можливе застосувати міру покарання у виді позбавлення волі на певний строк.

У разі призначення покарання суд враховує особу винного та обставини справи, що пом'якшують і обтяжують відповідальність.

За Кримінальним кодексом обставинами, які пом'якшують відповідальність, визнаються:

з'явлення із зізнанням, щире каяття або активне сприяння розкриттю злочину;

добровільне відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди;

учинення злочину неповнолітнім;

учинення злочину жінкою в стані вагітності;

учинення злочину внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних чи інших обставин;

учинення злочину під впливом погрози, примусу або через матеріальну, службову чи іншу залежність;

учинення злочину під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного неправомірними або аморальними діями потерпілого;

учинення злочину з перевищенням меж крайньої необхідності;

виконання спеціального завдання із запобігання злочинній діяльності організованої групи чи розкриття її, поєднане із учиненням злочину.

За наявності декількох обставин, що пом'якшують покарання та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого

злочину, з урахуванням особи винного суд може призначити покарання більш м'яке, ніж передбачено законом.

При призначенні покарання обставинами, які його обтяжують, визнаються:

вчинення злочину особою повторно та рецидив злочинів;

вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою (ч. 2 або 3 ст. 28);

вчинення злочину на ґрунті расової, національної та релігійної ворожнечі або розбрату;

вчинення злочину у зв'язку з виконанням по-терпілим службового або громадського обов'язку;

тяжкі наслідки, завдані злочином;

вчинення злочину щодо малолітнього, особи по-хилого віку або особи, що перебуває в безпорадному стані;

вчинення злочину щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності;

вчинення злочину щодо особи, яка перебуває у матеріальній, службовій чи іншій залежності від винного;

вчинення злочину з використанням малолітнього або особи, що страждає психічним захворюванням чи недоумством;

вчинення злочину з особливою жорстокістю;

вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій;

вчинення злочину загально небезпечним способом;

вчинення злочину особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів.

---

§ 175. Поняття неосудності

Неосудність — це нездатність особи внаслідок психічного розладу, недоумства або іншого хворобливого стану психіки, усвідомлювати свої дії або керувати ними під час вчинення суспільно небезпечного діяння.

До неосудного можуть бути вжиті примусові заходи медичного характеру. До примусових заходів медичного характеру закон відносить госпіталізацію до психіатричного закладу.

Не підлягає покаранню також особа, яка вчинила злочин у стані осудності, але до винесення судом вироку захворіла на душевну хворобу, яка позбавила її можливості усвідомлювати свої діяння або керувати ними. Така особа може підлягати відповідальності лише після одужання.

§ 176. Особливості відповідальності неповнолітніх

Кримінальний кодекс розглядає вчинення злочину неповнолітніми як пом'якшуючу обставину. Адже закон зважає на те, що формування неповнолітнього як особистості ще не закінчилося. Кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення

злочину вповнилось 16 років. Але за вчинення ряду злочинів, наприклад — умис-не вбивство, посягання на життя працівника міліції, умис-не тяжке і середньої тяжкості ушкодження, крадіжку, бандитизм, зґвалтування, розбій, вимагання, умисне зни-щення або пошкодження майна, шляхів сполучення, транс-портних засобів, незаконне заволодіння транспортними за-собами, хуліганство, кримінальній відповідальності під-лягають особи, яким до дня вчинення злочину впов-нилося 14 років.

У разі призначення покарання неповнолітньому суд враховує умови його життя та виховання, вплив дорослих, рівень розвитку та інші особливості особи неповнолітнього.

До неповнолітніх можуть бути застосовані такі види покарань:

штраф — застосовується лише до неповнолітніх, що мають самостійний дохід або майно;

громадські роботи;

виправні роботи на строк від двох місяців до одного року;

арешт на строк від 15 до 45 діб;

позбавлення волі у спеціальних виховних уста-новах на строк до 10 років, а за особливо тяж-кий злочин, поєднаний з умисним позбавленням життя людини, — на строк до 15 років.

До неповнолітнього, що вчинив злочин, який не стано-вить великої суспільної небезпеки, може бути застосовано звільнення від відбування покарання з випробуванням і встановленням іспитового строку тривалістю від одного до двох років.

До неповнолітнього, який вчинив злочин невеликої тяжкості й виявив щире розкаяння, судом можуть бути застосовані, зокрема, такі заходи виховного характеру: застереження; обмеження дозвілля і встановлення особ-ливих вимог до поведінки; передача під нагляд батьків чи осіб, які їх заміняють, або під нагляд педагогічного чи трудового колективу; направлення до спеціальної навчаль-но-виховної установи для дітей і підлітків на строк, що не перевищує трьох років.

У разі ухилення неповнолітнього від примусових за-ходів виховного характеру ці заходи скасовуються і він направляється для відбування призначеного покарання.

§ 177. Звільнення від відбування покарання з випробуванням

У разі призначення покарання особі, яка засуджується до позбавлення волі на строк не більше п'яти років, а також у разі призначення покарання у вигляді виправних робіт суд, враховуючи особу винного та можливості його виправлення і перевиховання, може прийняти рішення про звільнення винного від відбування покарання з випробуванням.

Засудженому встановлюється іспитовий строк триваліс-тю від одного до трьох років. Суд . може покласти на засудженого певні обов'язки: попросити публічно або в іншій формі пробачення у потерпілого; не виїжджати за межі України; повідомляти про зміну місця проживання;

періодично з'являтися для реєстрації в органи криміналь-но-виконавчої системи, пройти курс лікування від алко-голізму чи наркоманії.

Контроль за поведінкою таких засуджених здійснюють органи виконання покарань за місцем проживання засу-дженого. Якщо засуджений не виконує покладені на нього обов'язки або систематично вчинює правопорушення, суд направляє його для відбування призначеного покарання-Засуджений, який виконав покладені на нього обов'язки» після закінчення іспитового строку звільняється від при-значеного йому покарання.

§ 178. Амністія і помилування

Амністія є видом повного або часткового звільнення осіб, засуджених за вчинення злочинів, від відбуття пока' рання. Оголошення амністії належить до повноважень Верховної Ради України і встановлюється виключно законом, в якому зазначаються категорії осіб, котрі підлягають амністії. Амністія може передбачати: скорочення строків покарання або заміну призначених судом покарань ін-шими, м'якшими; зняття судимості; припинення кримі-нального переслідування; закриття кримінальних справ на будь-якій стадії кримінального процесу. З гуманних міркувань амністія може передбачати звільнення жінок, які мають маленьких дітей, хворих, неповнолітніх. Амністія не звільняє від матеріальної відповідальності, і поширюється на ті злочини, які були вчинені до видання закону про амністію.

Відповідно до Закону України "Про застосування амністії в Україні" від 1 жовтня 1996 р. амністію не може бути застосовано до особливо небезпечних рецидивістів; осіб, яким смертну кару в порядку помилування замінено на позбавлення волі; осіб, які мають дві і більше судимості за вчинення тяжких злочинів; осіб, яких засуджено за особливо небезпечні злочини проти держави, бандитизм, умисне вбивство за обтяжуючих обставин.

Помилування за своїм змістом наближається до амністії. Однак акти про помилування завжди мають індивіду-альний характер і застосовуються лише персонально до окремих осіб. Актом помилування може бути здійснено заміну засудженому призначеного судом покарання у вигляді довічного позбавлення волі на позбавлення волі на строк не менше 25 років.

Помилування здійснюється, як правило, на прохання засудженого, його рідних, захисника, громадських орга-нізацій тощо. Питання про помилування відносно іно-земних громадян може бути поставлене також урядами їхніх країн і міжнародними організаціями. Помилування може бути застосоване до будь-якої особи, але насамперед до тих, хто щиро розкався і довів це своєю поведінкою. Згідно з Конституцією України помилування здійснює Пре-зидент України.

§ 179. Види злочинів. Відповідальність за окремі злочини

Кримінальний кодекс України визначає такі види злочинів:

проти основ національної безпеки України;

проти життя і здоров'я особи;

проти волі, честі та гідності особи;

проти статевої свободи та статевої недоторканності особи;

проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина;

проти власності;

у сфері господарської діяльності;

проти довкілля;

проти громадської безпеки;

проти безпеки виробництва;

проти безпеки руху та експлуатації транспорту;

проти громадського порядку та моральності;

у сфері обігу наркотичних засобів, психотроп-них речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення;

у сфері охорони державної таємниці, недотор-канності державних кордонів, забезпечення при-зову та мобілізації;

проти авторитету органів державної влади, ор-ганів місцевого самоврядування та об'єднань гро-мадян;

у сфері використання електронно-обчислюваль-них машин (комп'ютерів), систем та комп'ю-терних мереж;

у сфері службової діяльності;

проти правосуддя;

проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини);

проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Серед злочинів проти життя і здоров'я людини най-тяжчим є умисне вбивство за обставин, які обтяжують покарання. Цей злочин посягає на найважливіше природне право людини — право на життя. Умисне заподіяння смерті іншій людині за обставин, які обтяжують пока-рання (вбивство двох або більше осіб, вагітної жінки, заручника, вчинене з корисливих або хуліганських мо-тивів, вчинене на замовлення та ін.), карається позбав-ленням волі на строк від 8 до 15 років або довічним позбавленням волі з конфіскацією майна або без такої.

Останнім часом набуло поширення таке ганебне явище, як торгівля людьми, що в Кримінальному кодексі віднесено до злочинів проти волі, честі та гідності особи. Продаж, інша оплатна передача людини, а так само здійснення стосовно неї будь-якої іншої незаконної угоди, пов'язаної з переміщенням її через державний кордон України з метою подальшого продажу чи передачі іншій особі для сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, використання у збройних конфліктах, експлуатації її праці тощо, караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з конфіскацією майна або без такої.

Нині в Україні спостерігається збільшення кількості майнових (корисливих) злочинів. Між собою корисливі злочини проти власності різняться насамперед засобами і методами вчинення.

Для крадіжки характерною є таємність викрадення, вчинення її за відсутності інших осіб.

Грабіж — це відкрите, а отже більш зухвале викрадення чужого майна. Грабіж може поєднуватися із застосуванням насильства яке не є небезпечним для життя і здоров'я, до потерпілого чи до осіб, які перешкоджають грабіжникові заволодіти майном.

Розбій — це заволодіння чужим майном шляхом нападу; в його ході застосовується насильство, яке є небезпечним для життя чи здоров'я.

Шахрайство передбачає використання для заволодіння майном обману або зловживання довір'ям, внаслідок чого майно переходить до шахрая нібито з волі потерпілого.

На визначення покарання за ці злочини впливають такі обставини:

учинення злочину групою осіб;

учинення злочину повторно;

проникнення в приміщення або житло;

розміри (вартість) викраденого або привласненого.

Останнім часом спостерігається поширення такого злочину, як вимагання (рекети).

Вимаганням вважається вимога передачі індивідуального майна громадянина чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру під погрозою насильства над потерпілим або близькими йому особами, розголошення відомостей, що ганьблять громадянина або близьких йому осіб, пошкодження чи знищення їх майна.

Обтяжуючими обставинами цього злочину є повторність його вчинення, здійснення його групою, погроза потерпілому вбивством чи нанесення тяжких тілесних ушкоджень. Всі ці злочини за умов наявності обтяжуючих обставин караються позбавленням волі на строк до 15 років з конфіскацією майна або без такої.

Значну суспільну небезпеку становлять собою злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту. Суворі кримінальна відповідальність, аж до 15 років позбавлення волі з конфіскацією майна, може бути застосована судом за незаконне заволодіння транспортним засобом. Порушення особою, яка керує транспортним засобом, правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту, що спричинило потерпілому середньої тяжкості тілесні ушкодження, карається позбавленням волі на строк до трьох років.

Серед злочинів проти громадського порядку і моральності Кримінальний кодекс передбачає і нищення, руйнування чи псування пам'яток історії або культури, хуліганство, наругу над могилою, жорстоке поводження з тваринами.

Найпоширенішим серед цих злочинів є хуліганство. Суспільна небезпечність хуліганства

полягає в тому, що воно порушує умови побуту, відпочинку і праці людей, часто пов'язане із завданням шкоди особі або пошкодженням майна. На ґрунті хуліганства нерідко скоюються інші тяжчі злочини.

Згідно з Кримінальним кодексом хуліганство — це умисні дії, що грубо порушують громадський порядок і виявляють явну неповагу до суспільства, характеризуються особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом. Для хуліганства характерним є вчинення дій без очевидного приводу чи з використанням незначного приводу для розправи з потерпілими, намагання показати грубу силу, зневагу до громадського порядку.

Хуліганство може становити такі дії, як нанесення побоїв, легких тілесних ушкоджень без розладу здоров'я, пошкодження або знищення майна без обтяжуючих обставин тощо. Хуліганство карається штрафом до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років. Хуліганство, вчинене групою осіб, карається позбавленням волі на строк до чотирьох років.

В Україні налічується чимало пам'яток історії і культури, а також природних об'єктів, взятих під охорону держави. Охорона цих пам'яток, дбайливе ставлення до них є ознакою культури і моральності людини. Руйнування таких об'єктів є виявом бездуховності й вандалізму. Ніхто не має права без спеціального дозволу проводити розкопки курганів та інших пам'яток археології. Покаранням за такі дії може бути позбавлення волі на строк до п'яти років.

Кримінальний кодекс установлює покарання позбавленням волі на строк до трьох років за наругу над могилою (розриття її, руйнування надмогильних пам'ятників, плит тощо), за викрадення предметів, які знаходяться в могилі чи на могилі.

Законодавство, спрямоване на запобігання жорстокому поводженню з тваринами, є однією з ознак цивілізованості країни, турботи держави про моральне здоров'я громадян. Кримінальний кодекс встановлює, що жорстоке поводження з тваринами, мучення тварин із застосуванням садистських методів або із хуліганських мотивів, а так само нацькування тварин одна на іншу, вчинене із хуліганських чи корисливих мотивів, карається штрафом до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців.

